

Ταυτότητα του Βιβλίου

φιλοσοφία

Το ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών για τη Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο επιδιώκει να φέρει τη λογοτεχνία στη σχολική πράξη ως ένα διδακτικό αντικείμενο το οποίο εξασφαλίζει την ενεργό εμπλοκή των μαθητών/-τριών στο μάθημα, προκειμένου να κινητοποιήσει τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους. Στο πλαίσιο αυτό, προκρίνεται η διαμόρφωση ενεργού και δημιουργικού μαθησιακού περιβάλλοντος, σύμφωνα με τις αρχές της συνεργατικής και βιωματικής-διερευνητικής μάθησης, με τεχνικές συν-ανάγνωσης και με τη σταδιακή μετατροπή της σχολικής τάξης σε «κοινότητα αναγνώστων», όπου θα ενισχύεται η κριτική θεώρηση στάσεων και συμπεριφορών, η αποδοχή του άλλου, η χειραφέτηση της σκέψης, θα ενδυναμώνεται η διάθεση για προσωπική έκφραση και θα προάγεται η φιλιαναγνωσία.

Ο σχεδιασμός του παρόντος διδακτικού βιβλίου υπακούει στον παραπάνω προσανατολισμό, κάνοντας πράξη το ειδικότερο περιεχόμενο του Προγράμματος Σπουδών, που προβλέπει: α) την οργάνωση του γνωστικού αντικείμενου με βάση τις «συστάδες κειμένων», β) τη συγκρότηση των συστάδων με θεματικά κριτήρια, τα οποία απορρέουν από τρεις άξονες προβληματισμού – Κοινωνική Ζωή, Εξερεύνηση και Αυτογνωσία. Για την Α' Γυμνασίου οι άξονες προβληματισμού επιμερίζονται περαιτέρω σε τρεις θεματικές περιοχές: 1) Εγώ, ο Άλλος (Φιλία, Αγάπη, Αλτρουισμός, Ξενοφοβία), 2) Φαντασία, Περιπέτεια και Παιχνίδι, 3) Εφηβεία, Ήρωες και Ηρωίδες ενώ συμπληρώνονται από τη διδασκαλία αυτοτελούς εκτενούς έργου, το οποίο στην Α' Γυμνασίου είναι μυθιστόρημα. Δίνεται παράδειγμα υλοποίησης διδασκαλίας σε έντυπη μορφή (μυθιστόρημα *Κοντά στις ράγιες* της Α. Ζέη) και γενικό πρότυπο διδασκαλίας μυθιστορήματος σε ψηφιακό μαθησιακό αντικείμενο.

δομή

Στο πλαίσιο αυτού του σχεδιασμού, προσφέρονται για διδασκαλία δώδεκα συστάδες κειμένων, ένα γενικό πρότυπο και ένα ενδεικτικό αναλυτικό διδακτικό σενάριο, διάρκειας 15-16 διδακτικών ωρών, για το μυθιστόρημα της Άλκης Ζέη, *Κοντά στις ράγιες*, όλα σχετικά με τους άξονες προβληματισμού και τις θεματικές περιοχές που προβλέπονται για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας στην Α' Γυμνασίου. Το γενικό, μάλιστα, πρότυπο σενάριο διδασκαλίας συνοδεύει ως ψηφιακό μαθησιακό αντικείμενο την ενότητα του αυτοτελούς λογοτεχνικού κειμένου.

Ειδικότερα, οι συστάδες κειμένων αποτελούνται από τέσσερα κείμενα –ποιητικά, πεζά, νεοελληνικά και ξενόγλωσσα έργα– που παρατίθενται με βάση θεματική τους σχέση με τους άξονες προβληματισμού. Συνολικά, έχουν επιλεγεί σαράντα οκτώ κείμενα οργανωμένα σε δώδεκα συστάδες, που καλύπτουν ένα ευρύ χρονικό άνυσμα. Πρόκειται για ποιήματα, αποσπάσματα από μυθιστορήματα, διηγήματα, παραμύθια και δημοτικά τραγούδια που προσφέρονται για την «απόκτηση γνώσεων για τον κόσμο» (για τα σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα και τη λογοτεχνική τους αξιοποίηση, τη σχέση με τους άλλους και την παιδική ηλικία στο κοντινό παρελθόν και το παρόν) και «γνώσεων για τη λογοτεχνία» (τα στοιχεία του αφηγηματικού κειμένου- την έννοια του χρόνου, σκηνικό, πλοκή, χαρακτήρες-, τα χαρακτηριστικά των λογοτεχνικών προσώπων, τα βασικά χαρακτηριστικά του λόγου της ποίησης, την εισαγωγή στον ποιητικό λόγο, τη λογοτεχνία και τις θεατρικές τεχνικές).

Όπως συμβαίνει σε κάθε αντίστοιχη περίπτωση, η επιλογή των συγκεκριμένων κειμένων υπακούει στα προβλεπόμενα από το Πρόγραμμα Σπουδών κριτήρια, απορρέει από το αισθητικό, κριτικό και παιδαγωγικό βλέμμα της συγγραφικής ομάδας του βιβλίου, αλλά είναι εξ ορισμού ενδεικτική: αυτό, πρακτικά, σημαίνει ότι ο/η εκπαιδευτικός λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τις επιθυμίες του μαθητικού κοινού του μπορεί να αντικαταστήσει πολλά από τα προτεινόμενα

κείμενα με άλλα, προσφορότερα, κατά την κρίση του, στις συνθήκες της τάξης του. Στο πνεύμα αυτό, κάθε συστάδα κειμένων ολοκληρώνεται με πρόσθετες προτάσεις που θα μπορούσαν να αντικαταστήσουν εν μέρει ή εξ ολοκλήρου τα κείμενα της συστάδας και να συγκροτήσουν μια καινούρια συστάδα, στον ίδιο άξονα προβληματισμού και στο ίδιο θεματικό πεδίο όπου κινείται η προτεινόμενη.

Με ανάλογο πνεύμα μπορεί κανείς να θεωρήσει ότι οι δραστηριότητες που προτείνονται για κάθε συστάδα κειμένων, οι οποίες υπηρετούν ποικίλες στοχεύσεις, ανταποκρίνονται στα πέντε βασικά θεματικά πεδία του Προγράμματος Σπουδών: την ανάγνωση/ακρόαση και κατανόηση, την παραγωγή λόγου, τη γνωστική διάσταση του μαθήματος της Λογοτεχνίας, την ψυχαγωγική λειτουργία της Λογοτεχνίας και, τέλος, την κοινότητα αναγνωστών.

Ειδικότερα, οι προτεινόμενες –ατομικές και ομαδικές– δραστηριότητες αποβλέπουν: α) στην προσέγγιση του περιεχόμενου των κειμένων εκ μέρους των μαθητών/-τριών ως μελών μιας αναγνωστικής κοινότητας· β) στην παραγωγή προφορικού, γραπτού και ψηφιακού λόγου σε σχέση με τα λογοτεχνικά κείμενα και τα καλλιτεχνικά έργα που προσεγγίζονται στην τάξη, στη σαφή και συνεκτική έκφραση αναφορικά με τα εξεταζόμενα έργα, στον καταϊγισμό ιδεών και στην ελεύθερη έκφραση των απόψεων, στην ενίσχυση της φαντασίας και των γλωσσικών δεξιοτήτων μέσα σε κλίμα πειραματισμού, παιγνιώδους εξερεύνησης και ελεύθερης μετάπλασης των πρωτότυπων κειμένων, στην έκφραση με δημιουργικό λόγο ιδεών, σκέψεων και συναισθημάτων που παράγουν τα κειμενικά ερεθίσματα, στην ευαισθητοποίηση μέσω της ενεργητικής ανάγνωσης και ακρόασης για τις αξίες και τις ιδέες που προσδιορίζουν τον όρο «ποιότητα ζωής» και για την έννοια της ευθύνης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και της κριτικής πρόσληψης των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων· γ) στην κατανόηση των τρόπων οργάνωσης του αφηγηματικού κειμένου και στην αντίληψη των δομικών στοιχείων του, στην αναγνώριση διαφορετικών λογοτεχνικών ειδών, στην αναγνώριση και κατανόηση της λειτουργίας των εκφραστικών τρόπων και τεχνικών της πεζογραφίας και της ποίησης, στην αναγνώριση του ιστορικού και κοινωνικού περιβάλλοντος της δράσης των χαρακτήρων· δ) στην αξιοποίηση θεατρικών τεχνικών, τεχνικών δραματοποίησης και άλλων μορφών τέχνης για την προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων· ε) στην κατανόηση της πολυσημίας των κειμένων μέσα από την ένταξη των μαθητών/-τριών σε ομάδες ανάγνωσης, στη διατύπωση ερωτημάτων και προβληματισμού για ζητήματα που ανακύπτουν από τα ίδια τα κείμενα, στην εξοικείωση με την αναζήτηση και διαχείριση πληροφοριακού υλικού από το διαδίκτυο, στην αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων για την εξοικείωσή τους με τα λογοτεχνικά κείμενα, στη συμμετοχή σε ομαδικές ερευνητικές δραστηριότητες ανάγνωσης, δημιουργικής γραφής, καλλιτεχνικής έκφρασης και διαδικτυακής επικοινωνίας.

Όλες οι συστάδες υποστηρίζουν την ανάπτυξη της διδακτικής προσέγγισης σε τρεις φάσεις: «πριν από την ανάγνωση», «κατά την ανάγνωση» και «μετά την ανάγνωση». Η φάση «πριν από την ανάγνωση» της συστάδας περιλαμβάνει δραστηριότητες που στοχεύουν στην ανάκληση βιωμάτων, στην ενεργοποίηση της υπάρχουσας γνώσης και στην πρόκληση του ενδιαφέροντος των μαθητών/-τριών σχετικά με το θέμα της συστάδας μέσω ποικίλου οπτικοακουστικού υλικού· στη φάση «κατά την ανάγνωση», υπάρχουν δραστηριότητες για κάθε κείμενο της συστάδας, οι οποίες αφενός υπηρετούν τα επιμέρους προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, όπως αυτά περιγράφονται στην αρχή της, αφετέρου προσανατολίζουν τη σχολική τάξη στη συν-ανάγνωση και στην αναζήτηση ερμηνευτικών απαντήσεων μέσω του διαλόγου και της συνεργασίας των μελών της αναγνωστικής κοινότητας· τέλος, η φάση «μετά την ανάγνωση» της συστάδας περιλαμβάνει δραστηριότητες παραγωγής προφορικού, γραπτού και ψηφιακού λόγου –με έμφαση στη δημιουργική γραφή–, δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού και διακαλλιτεχνικής διερεύνησης, και δραστηριότητες διαχεί-

ρισης πληροφοριακού υλικού από το διαδίκτυο και αξιοποίησης ψηφιακών εργαλείων. Ανάμεσα στα λογοτεχνικά κείμενα κάθε συστάδας υπάρχουν σύντομα εργοβιογραφικά σημειώματα για τους συγγραφείς με links για πρόσθετο πληροφοριακό υλικό. Επιπλέον, σε ό,τι αφορά στη χρήση της μεταγλώσσας, έχει καταβληθεί προσπάθεια να χρησιμοποιείται με τη μέγιστη δυνατή φειδώ η αναφορά σε θεωρητικά ζητήματα λογοτεχνικής γραφής και ορολογίας. Αυτό γίνεται με τη μορφή υποσελίδιων σημειώσεων και παραπομπών σε έγκυρους ψηφιακούς πόρους. Προσφέρεται, ωστόσο, και σε ψηφιακή μορφή γλωσσάρι των όρων λογοτεχνικής θεωρίας και δημιουργικής γραφής που αξιοποιούνται στο βιβλίο. Τέλος, στην αρχή κάθε συστάδας, εκτός από τα συγκεκριμένα κάθε φορά προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, υπάρχει ένα σύντομο εισαγωγικό σχόλιο για τον θεματικό προσανατολισμό της και σχετικές με τον τελευταίο λέξεις-κλειδιά.

Δεδομένης της έμφασης του Προγράμματος Σπουδών στις αρχές της βιωματικής - διερευνητικής και της συνεργατικής μάθησης, αν και όλες οι συστάδες συνοδεύονται από πλήθος ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων, κρίθηκε σκόπιμο να υπάρχουν στο βιβλίο και ενότητες σχεδιασμένες αποκλειστικά με την αξιοποίηση ομαδοσυνεργατικών μορφών οργάνωσης της τάξης. Σε αυτές -τρεις συνολικά, μία σε κάθε άξονα προβληματισμού- εκτός από τις δραστηριότητες πριν και μετά την ανάγνωση της συστάδας, προβλέπεται ο χωρισμός της τάξης σε τέσσερις ομάδες και προσφέρονται διαφορετικά για κάθε ομάδα φύλλα εργασίας, κοινό για όλες τις ομάδες φύλλο εργασίας καθώς και ενδεικτικές ερωτήσεις για την οργάνωση του διαλόγου και την παρουσίαση των συμπερασμάτων στην ολομέλεια. Η πρόθεση εδώ είναι -πέρα από την ποικιλία- η διευκόλυνση του/της εκπαιδευτικού με την παροχή ολοκληρωμένων ομαδοσυνεργατικών σεναρίων διδασκαλίας που μπορούν παράλληλα να λειτουργήσουν και ως ενδεικτικά πρότυπα, στην περίπτωση που ο/η εκπαιδευτικός επιθυμεί να μετατρέψει κάποια/-ες από τις υπόλοιπες ενότητες σε ομαδοσυνεργατικά διδακτικά σενάρια.

Η διδακτική προσέγγιση του μυθιστορήματος της Άλκης Ζέη *Κοντά στις ράγιες*, αναπτύσσεται επίσης σε τρεις φάσεις, «πριν από την ανάγνωση», «κατά την ανάγνωση» και «μετά την ανάγνωση», και υποστηρίζεται: α) από οδηγίες και εργαλεία που διευκολύνουν την ανάγνωση (συγκεκριμένα, καθοδηγητικούς θεματικούς άξονες σημειώσεων κατά την ανάγνωση και αναγνωστικό ημερολόγιο), β) από δίκτυο ερωτήσεων που οργανώνουν τον διάλογο των μελών της αναγνωστικής κοινότητας για το τμήμα του κειμένου που διαβάζεται κάθε εβδομάδα, γ) από κατά ομάδες εργασία η οποία αποσκοπεί στη συνολική θεώρηση του έργου.

Το βιβλίο έχει εμπλουτιστεί με συμπληρωματικό ψηφιακό υλικό (εκτενέστερα λογοτεχνικά κείμενα, οπτικοακουστικό υλικό, ψηφιακά εργαλεία για ασκήσεις δημιουργικής γραφής και διακαλλιτεχνικής προσέγγισης, παιγνιώδεις δραστηριότητες αναστοχασμού εν είδει δελτίων εξόδου), που προσφέρει εναλλακτικές επιλογές ανάλογα με τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τις επιθυμίες των μελών της αναγνωστικής κοινότητας. Συνολικά, το περιεχόμενο και η δομή του βιβλίου έχουν σχεδιαστεί με φιλικό και ευχάριστο τρόπο για τον/τη μαθητή/-τρια. Οι ατομικές μάλιστα δραστηριότητες είναι διατυπωμένες σε β' ενικό πρόσωπο, ενώ οι ομαδικές σε β' πληθυντικό, στοχεύοντας στην εφαρμογή των αρχών της συνεργατικής μάθησης και ενθαρρύνοντας τη συνεργασία, τον διάλογο και τη δημιουργικότητα των μαθητών/-τριών.

Στο τέλος του βιβλίου προσφέρεται στη διάθεση του/της εκπαιδευτικού η βασική δικτυογραφία και βιβλιογραφία που αξιοποιήθηκε κατά την εκπόνηση του βιβλίου.

Συνομογραφίες και συμβολισμοί

Αναζήτησε [...]	Οι αγκύλες περιλαμβάνουν λέξεις-κλειδιά για διευκόλυνση της διαδικτυακής αναζήτησης με τη μέριμνα του/της εκπαιδευτικού στη σχολική τάξη
[1940] (1986)	[έτος πρώτης έκδοσης του λογοτεχνικού έργου στη μητρική του γλώσσα] (έτος έκδοσης που χρησιμοποιήθηκε)
βλ.	βλέπε
Μτφρ.	μετάφραση
ΨΜΑ	Ψηφιακό Μαθησιακό Αντικείμενο
	Αναστοχαστική δραστηριότητα
	Συστάδα με αποκλειστικά ομαδοσυνεργατική μέθοδο

Τα δομικά μέρη

- ▶ έργα τέχνης
- ▶ μότο σχετικά με το θέμα της συστάδας

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΣΤΑΔΑΣ Φιλία, μια γλυκιά ευθύνη!

Λίγα λόγια για τη συστάδα

Η συστάδα αυτή θέτει στο κέντρο του προγράμματός σου τη φιλία και τα συναισθήματα που αυτή γεννά. Βασικά στοιχεία των ανθρώπων και συναισθημάτων αποτελούν η κοινωνικότητα του ζωής, ο φόβος ή η φιλία, που τον αναγορεύουν στο πρώτο μέτρο της τάξης της ζωής σου. Θα μιλήσεις, λοιπόν, κείμενα για τη φιλία, θα αναζητήσεις και από τι είναι για σένα ο φόβος και η φιλία και θα γράψεις τα δικά σου κείμενα σχετικά με το θέμα.

Λίστα κειμένων συστάδας

Σελή 2, 1998). Ε.Γ. Αθήνα: Πατάκης, σσ. 73-76.
Τσολών, Μ. (2014). Για Στέφανο. Κολομβία, Μεξ. 1. Αθήνα: Πατάκης, σσ. 164-166.
Κρόνιου, Κ. (2013). Ο μήνας κότερας και ο άθλιος μήνας. Ω. Παπαδόπουλος, Μεξ. 1. Αθήνα: Ξεκίνησε Ορίζοντας, Σειράς, Γ. 1992). -Ο Γάμος και η Εντιμότητα-. Πόλυμα. Αθήνα: Ήσυχος, σσ. 183-185.

Μότο - κλειδιά
φιλία, αγάπη, αλληλεγγύη, ευθύνη, στήριξη, συναισθηματική, αυτογνωσία, αυτάρκεια, υγιής, λόγος, ηγεσία και ηγέτης, διάλογος, διαθεσιμότητα, σπινθήρας

Με την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων αυτής της συστάδας

- Θα είναι ικανοποιημένος/η να κείμενα ως αναγνώστη και να είναι ικανή/ος στη δραστηριοποίησή σου.
- Θα είναι προετοιμασμένος/η σχετικά με την πρώτη έκφραση του ίδιου θέματος από τα διαφορετικά κείμενα της συστάδας.
- Θα είναι ικανοποιημένος/η σχετικά με τη φιλία και θα είναι ικανός/η να αναζητήσει, να ανακαλύψει, να ανακατασκευάσει τη φιλία σου.
- Θα είναι ικανός/η να ανακατασκευάσει τον φόβο σου, να ανακατασκευάσει και να βιώσει τον φόβο σου.
- Θα είναι ικανός/η να ανακατασκευάσει τον φόβο σου, να ανακατασκευάσει και να βιώσει τον φόβο σου.
- Θα είναι ικανός/η να ανακατασκευάσει τον φόβο σου, να ανακατασκευάσει και να βιώσει τον φόβο σου.

- ▶ τίτλος συστάδας
- ▶ λίγα λόγια για τη συστάδα
- ▶ συγκεντρωτική λίστα με βιβλιογραφικές αναφορές των κειμένων
- ▶ μαθησιακά αποτελέσματα που αναμένονται από τη μελέτη της
- ▶ λέξεις-κλειδιά

Edward Henry Potbury, Ο Βασικός Αρτοποιός (1918), The Art Institute of Chicago.

«Μην περπατάς μερτάκι μου, μπορεί να μην σε καλωσοίσει. Μην περπατάς πίσω μου, δεν ξέρω ποιος να σε οδηγούμαι. Περιπάτησε δίπλα μου και θα είμαστε πάντα φίλοι».

Αλέξη Κιργίτς

δραστηριότητες πριν από την ανάγνωση των κειμένων της συστάδας

- Εργασιές κατά δομάδες και παρατήρησης της δομικής κοιλίας. Κατά τη διάρκεια του Α. Πελοποννήσου Πόλεμου ο Έλληνας Έθνητος Στρατός Paul Klee ήθελε να ελπίσει στον γιο του του κοιλίας με την κοιλία γράμμο. Αποδοχισμένοι δραστηριοποιήθηκαν ο ίδιος με σερπ από κοιλίας, χρησιμοποιώντας υλικά που βρήκε διαθέσιμα στο σπίτι του κοιλίας, καθώς επίσης: (α) κομμάτι από ρούχα κ.ο.κ. Να αναζητήσεις τις κοιλίες αυτές με τις κοιλίες της συγγραφής της εποχής ως προς: α) τον σκοπό που εξυπηρετούν, β) τον τρόπο δραστηριοποίησής τους, γ) την εμφάνισή τους.
- Αναζήτηση την έννοια «Η ζωή είναι υφασμένο». Στο πλαίσιο Εθελούσας, ο Γενικό, αφηρηματικό και μεμύς κοιλίας, επηρεάζει όλη του τη φυσικότητα. Το πόσο και την εμφάνισή του, να το πόσο τον γιο του ότι ο εγκληματίας τους στο επηρεάζει τον εγκληματία. Μήπως-Μήπως υποδοχή με τη μαμμάδα σε ένα παιδικό και να τον αγαπάει με τον τρόπο αυτό. Ο παραλληλισμός της ζωής με παιδική ή ναυτική επι παρατήρησης στη συσκευασία της τράπεζας.
- Σύμφωνα με την παράδοση, το φιλινόμοιο του 1923 ή την άνοιξη του 1924, την ώρα που έκανε περίπατο, ο συγγραφέας Θανάσης Κόκορας συνάντησε στο πάρκο ένα κορίτσι πολύ αναστατωμένη. Έτσι άκουσε την κοιλία της και έκλεισε συμπαθητικά. Ο Κόκορας είχε στο κορίτσι ότι η κοιλία δεν είχε καμία, αλλά σέβασε στον κόσμο και, ζούσε ευτυχισμένος περιπατώντας. Και, για να της καθάρσει τον κοιλία παραπονούσε. Διανύοντας τις παραδοχές φιλίας από τον κοιλία στα κειμένα εθελούσας. Μετά από ένα διάστημα της σκέψης ότι η κοιλία της είχε αποφασίσει να επιταχίσει και της κέρσει από κοιλία. Στην αντίθεση της ότι η κοιλία αυτή δεν μιλάει καθόλου με τη βάση της της σκέψης και τα κειμένα γράμμο. «Τα κείνα μου με διάφορα παιδικά χρόνια αγριότητα, το κορίτσι, όταν γέλασε και ανακάλυψε την κοιλία της στην ομορφιά, βρήκε ένα κοιλία γράμμο. «Οι ο αγνής μάλλον θα καλέσει, αλλά στο τέλος η αγνή θα επιταχίσει με άλλα γράμμο».

α) Ποια συναισθήματα σου γεννά η ιστορία αυτή;
β) Γράψε κι εσύ μια ιστορία στην οποία σου κερμάσει τον αγνή σου τον αγνή σου παιδικό.

1. Φωτιά, Ρ. (1987). -Η ζωή είναι υφασμένο- La Vita è Bello.

